

2024 M. LAPKRIČIO 4 D.

PRIEGLOBSČIO, MIGRACIJOS IR INTEGRACIJOS FONDO 2014–2020 METŲ NACIONALINĖS PROGRAMOS EX-POST VERTINIMAS

VERTINIMO REZULTATŲ SANTRAUKA

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

PMIF
Prieglobsčio, migracijos
ir integracijos fondas

VERTINIMO PAGRINDAS

VERTINIMO OBJEKTAS. Šio vertinimo objektas – **Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo 2014–2020 metų nacionalinė programa** (PMIF NP), kurios intervencijos įgyvendintos pagal 4 konkrečius tikslus (KT): (1) „**Bendroji Europos prieglobsčio sistema (BEPS)**“, skirtas stiprinti trečiųjų šalių piliečių (TŠP) priėmimo ir prieglobsčio sistemą; (2) „**Integracija ir teisėta migracija**“, skirtas remti TŠP integracijos procesus; (3) „**Gražinimas**“, skirtas stiprinti teisingas ir veiksmingas TŠP gražinimo procedūras; (4) „**Solidarumas**“, skirtas stiprinti Europos Sąjungos (ES) valstybių narių solidarumą ir dalijimąsi atsakomybe priimant TŠP. Pagal PMIF NP įgyvendinti **56 projektai**, kuriems buvo skirta **19,74 mln. Eur** ES ir nacionalinio biudžeto lėšų.

VERTINIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI. Šio vertinimo tikslas – įvertinti PMIF NP tikslų pasiekimą ir poveikį bei PMIF investicijų kryptis ateityje, siekiant efektyvaus 2021–2027 m. laikotarpio PMIF investicijų įgyvendinimo. Siekiant pagrindinio vertinimo tikslo, kelti 9 vertinimo uždaviniai: (1) įvertinti PMIF 2014–2020 m. investicijų **veiksmingumą**; (2) įvertinti PMIF 2014–2020 m. investicijų **efektyvumą**; (3) įvertinti PMIF 2014–2020 m. investicijų **tinkamumą**; (4) įvertinti PMIF 2014–2020 m. investicijų **suderinamumą**; (5) įvertinti PMIF 2014–2020 m. investicijų **papildomumą**; (6) įvertinti **ES pridėtinę vertę**; (7) įvertinti PMIF 2014–2020 m. investicijų **tvarumą**; (8) įvertinti PMIF 2014–2020 m. investicijų **administracinių procedūrų supaprastinimą ir administracinės naštos sumažinimą**; (9) identifikuoti 2014–2020 m. laikotarpio gerąsias praktikas ir tobulintinus aspektus bei pateikti **rekomendacijas** kitam programavimo periodui.

VERTINIMO PRIEIGA IR METODAI. Įgyvendinant vertinimo uždavinius atliktas **teorija grįstas vertinimas**, paremtas PMIF NP intervencijų logikos analize. Programos intervencijos vertintos pasitelkus **vertinimo kriterijus**, analizuojančius sąryšius tarp atskirų intervencijų logikos etapų: tinkamumo, suderinamumo, papildomumo, efektyvumo, veiksmingumo, tvarumo ir ES pridėtinės vertės. Vertinimui reikalingi **duomenys surinkti** dokumentų, antrinių šaltinių, stebėsenos duomenų, statistikos duomenų ir viešai prieinamos informacijos analizės, PMIF NP projektų vykdytojų anketinės apklausos ir pusiau struktūruotų interviu su PMIF NP projektų vykdytojų, atsakingos institucijos ir įgaliotosios institucijos atstovais pagrindu. Vertinimo metu surinkti **duomenys analizuoti** pasitelkiant intervencijų logikos analizę, metaanalizę ir ekspertinį vertinimą.

PAGRINDINĖS VERTINIMO IŠVADOS

TINKAMUMAS

1 KT „BEPS“. Iki PMIF NP įgyvendinimo pradžios Lietuvos **prieglobsčio sistemoje su esminiais iššūkiais nebuvo susidurta**, todėl PMIF NP lėšos buvo nukreiptos į to meto **prieglobsčio sistemos trūkumų šalinimą**, gerinant migrantų, ypač pažeidžiamų asmenų, priėmimo sąlygas, didinant prieglobsčio procedūrų efektyvumą ir kokybę bei vykdant nuolatinį šalies prieglobsčio sistemos tobulinimą. Programos įgyvendinimo laikotarpiu įvyko **trys migracijos krizės**, kurių metu šalies prieglobsčio sistemoje fiksuoti iššūkiai užtikrinant tinkamas migrantų priėmimo sąlygas. Dalis PMIF NP lėšų buvo **mobilizuota 2021 m. krizės sukeltoms problemoms spręsti**, finansuojant humanitarinių paketų įsigijimą, paslaugų teikimą naujai atidarytose migrantų apgyvendinimo vietose, papildomų darbuotojų laikiną įdarbinimą bei naujai įkurtos migrantų apgyvendinimo infrastruktūros gerinimą. Tai padėjo atliepti

pasikeitus kontekstui išryškėjusius ribotų prieglobsčio sistemos infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių iššūkius. 1 KT intervencijų **tinkamumas situacijos ir jos pokyčių kontekste** vertintinas kaip **aukštas**.

2 KT „INTEGRACIJA IR TEISĖTA MIGRACIJA“. Iki PMIF NP įgyvendinimo pradžios **užsieniečių integracijos politika** Lietuvoje **nebuvo pakankamai išvystyta, visuomenėje** migrantų atžvilgiu vyravo **nepalankus požiūris**, tad užsieniečių integracijos srityje **Lietuva ženkliai atsiliko nuo ES vidurkio**. Siekdami integruotis į šalies visuomenę TŠP susidurdavo su įvairiais iššūkiais, daugiausiai susijusiais su sudėtinga būsto ir darbo paieška. Paslaugų TŠP teikimo srityje susidurta su savivaldybių administracijų politinės valios, finansinių išteklių, kompetencijų ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumu. PMIF NP lėšos buvo nukreiptos į **minėtų iššūkių sprendimą**, tobulinant TŠP integracijos politiką, didinant TŠP matomumą visuomenėje ir įsitraukimą į bendruomenes, finansuojant įvairiapusės pagalbos TŠP integracijai teikimą. Programos įgyvendinimo laikotarpiu **ženkliai išaugus į Lietuvą atvykstančių TŠP skaičiui** papildomai 2 KT skirtos lėšos buvo nukreiptos į įvairių paslaugų TŠP teikimą ir savivaldybių pajėgumų TŠP integracijos srityje didinimą. Tai padėjo atliepti pasikeitus kontekstui dar didesnę svarbą įgijusius TŠP integracijos poreikius. 2 KT intervencijų **tinkamumas situacijos ir jos pokyčių kontekste** vertintinas kaip **aukštas**.

3 KT „GRAŽINIMAS“. TŠP gražinimo klausimas visada buvo aktualus Lietuvai, kaip Šengeno erdvės pasienio narei ir tranzitinei šaliai, todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu numatyta **tęsti anksčiau pradėtą įgyvendinti gražinimo politiką**. Papildomas dėmesys to meto politinėje darbotvarkėje skirtas TŠP savarankiško grįžimo skatinimui ir gražintinų TŠP apgyvendinimo sąlygų gerinimui. Atitinkamai, PMIF NP lėšos buvo nukreiptos organizuoti TŠP savanoriško grįžimo ir reintegracijos pagalbą bei TŠP išsiuntimą, gerinti gražintiniams TŠP skirtą infrastruktūrą, finansuoti įvairių paslaugų gražintiniams TŠP teikimą, vykdyti nuolatinį gražinimo sistemos tobulinimą. Programos įgyvendinimo laikotarpiu įvykusi **COVID-19 pandemija** apribojo TŠP gražinimo galimybes ir sąlygojo santykinai ilgesnį gražintinų TŠP sulaikymą. Papildomos programos lėšos buvo tikslingai nukreiptos sulaikytų TŠP gyvenimo sąlygų ir kokybės gerinimui. 3 KT intervencijų **tinkamumas situacijos ir jos pokyčių kontekste** vertintinas kaip **aukštas**.

4 KT „SOLIDARUMAS“. Iki 2014–2020 m. programavimo laikotarpio TŠP **perkėlimo klausimas** Lietuvai buvo **neaktualus**, todėl į PMIF NP programą **iš pradžių neįtrauktas**. Programos įgyvendinimo pradžioje ES kilus **migracijos krizei** tikslas solidarizuotis su kitomis ES valstybėmis narėmis priimant dalį migrantų buvo **įtrauktas** į Lietuvos politinę darbotvarkę. Tai atliepta ES lėšų TŠP perkėlimui skyrimu pagal 4 KT „Solidarumas“. Vis dėlto, pasikeitus TŠP perkėlimo tikslams tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu, šiam KT skirtos PMIF NP lėšos buvo perskirstytos, dalį jų nukreipiant kitiems KT. Programos lėšomis buvo reaguota į svarbiausius konteksto pokyčius TŠP perkėlimo srityje, todėl 4 KT intervencijų **tinkamumas situacijos pokyčių kontekste** vertintinas kaip **aukštas**.

SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS

Tiek **2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Norvegijos finansinių mechanizmų**, tiek PMIF NP lėšomis buvo finansuotos intervencijos **TŠP integracijos į Lietuvos darbo rinką skatinimo** srityje. Šių finansavimo šaltinių investicijos **nepersidengė**, nes apėmė **skirtingus integracijos į darbo rinką aspektus**. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų investicijos buvo nukreiptos į integracijos pasiūlos pusę (teisinių ir techninių prielaidų TŠP integracijai į darbo rinką kūrimą), o PMIF NP intervencijos – į integracijos

paklausos pusę (informacijos, žinių ir gebėjimų, reikalingų TŠP integruojantis į darbo rinką, suteikimą).

Tiek **Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo (EPLSAF)**, tiek PMIF NP lėšomis buvo finansuota **parama maisto produktais ir higienos reikmenimis**. Šių finansavimo šaltinių investicijos **nepersidengė**, nes pasižymėjo **skirtinga tikslinės grupės aprėptimi** ir susitelkė **skirtinguose migracijos proceso etapuose**. EPLSAF finansavimo atveju TŠP buvo tik viena iš galimų paramos gavėjų grupių, o PMIF NP – pagrindinė paramos gavėjų grupė. PMIF NP lėšomis teikta parama daugiausiai apėmė pirminę humanitarinę pagalbą migrantams prieglobsčio prašymų nagrinėjimo metu ar laukiant išsiuntimo iš šalies ir pagalbą PG pirminės integracijos etape, o EPLSAF parama daugiau galėjo pasinaudoti su finansiniu nepriteklumi susidūrę migrantai antrinės integracijos etape.

Tiek **2014–2020 m. Europos socialinio fondo (ESF)**, tiek PMIF NP lėšomis buvo finansuotos intervencijos **TŠP socialinės integracijos, integracijos į darbo rinką ir pirminės pagalbos teikimo** srityje. Šių finansavimo šaltinių investicijos **nepersidengė**, nes pasižymėjo **skirtinga tikslinės grupės aprėptimi**. ESF investicijų pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos (VP) 7 prioritetą atveju TŠP buvo tik viena iš daugelio galimų tikslinių grupių, o PMIF NP – pagrindinė tikslinė grupė. ESF investicijos pagal VP 8 prioritetą daugiausiai koncentravosi į ukrainiečių tikslinę grupę, kuriai dėmesio PMIF NP skirta mažai.

PMIF NP, **2014–2020 m. Vidaus saugumo fondo (VSF)** ir **2014–2020 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės (EKPP)** lėšos buvo investuotos į **VSAT institucinių pajėgumų didinimą** per infrastruktūros atnaujinimą ir plėtrą bei specialistų kompetencijų stiprinimą. VSF ir PMIF NP investicijos **nepersidengė**, nes buvo susijusios su **skirtingų VSAT funkcijų vykdymu**. VSF lėšomis buvo stiprinti VSAT infrastruktūriniai bei techniniai pajėgumai ir specialistų gebėjimai, reikalingi vykdyti šios institucijos pirminę – sienų apsaugos – funkciją. PMIF NP intervencijos buvo daugiau susijusios su kitų VSAT funkcijų vykdymu – užsieniečių buvimo šalyje teisėtumo užtikrinimu skirtinguose migracijos proceso etapuose. Šių finansavimo šaltinių intervencijos vienos kitas **papildė**, kompleksiskai prisidėdamos prie VSAT institucinių pajėgumų, reikalingų vykdant skirtingas funkcijas, stiprinimo. EKPP ir PMIF NP investicijos į URC infrastruktūrą, skirtą tų pačių tikslinių grupių apgyvendinimui, **nepersidengė**. Jos buvo **reikalingos siekiant užtikrinti vienodą migrantų gyvenimo standartą** skirtinguose URC pastatuose. Šių finansavimo šaltinių intervencijos vienos kitas **papildė**, kompleksiskai prisidėdamos prie migrantų priėmimo ir apgyvendinimo sistemos problemų sprendimo bei sąlygų teikti įvairias paslaugas migrantams ir atliepti pažeidžiamų migrantų grupių poreikius gerinimo.

Siekiant užtikrinti PMIF NP intervencijų suderinamumą ir papildomumą su kitų finansavimo šaltinių lėšomis finansuotomis intervencijomis, buvo pasitelkti formalūs ir neformalūs **investicijų koordinavimo mechanizmai**. PMIF NP ir EPLSAF, ESF bei VSF investicijos koordinuotos pasitelkus **formalų koordinavimo mechanizmą** – už skirtingų finansavimo šaltinių investicijų koordinavimą atsakingų institucijų atstovų dalyvavimą PMIF Stebėsenos komitete. PMIF NP ir ESF bei VSF investicijų atžvilgiu dar taikytas **neformalus koordinavimo mechanizmas** – neformalios konsultacijos tarp skirtingų finansavimo šaltinių investicijas koordinuojančių institucijų atstovų. PMIF NP ir EKPP bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų investicijų atžvilgiu **koordinavimo mechanizmų nebuvo nustatyta**.

EFEKTYVUMAS

NAUJOVIŠKŲ ADMINISTRAVIMO PROCEDŪRŲ TAIKYMO EFEKTYVUMAS. PMIF NP taikytos naujoviškos administravimo procedūros – **daugiametis programavimas, standartizuota projektų administravimo ir finansavimo tvarka bei supaprastintų išlaidų metodo taikymas** – didesniu ar mažesniu mastu prisidėjo prie **administracinės naštos** projektų vykdytojams ir įgaliotajai institucijai **mažinimo**. Daugiametis programavimas įgaliotajai institucijai padėjo supaprastinti paraiškų vertinimo procedūras, o projektų vykdytojams – užtikrinti lankstesnę projektinių veiklų planavimą. Standartizuota PMIF projektų administravimo ir finansavimo tvarka, atitinkanti kitų 2014–2020 m. laikotarpio ES fondų praktikas, sudarė vieningą investicijų įgyvendinimo teisinį pagrindą, padėjo užtikrinti didesnę aiškumą pareiškėjams (projektų vykdytojams) ir įgaliotajai institucijai bei užkirsti kelią sukčiavimui ir kitiems pažeidimams. Supaprastintų išlaidų metodų – fiksuotųjų įkainių ir fiksuotųjų normų – taikymas PMIF NP projektų vykdytojams padėjo tiksliau planuoti projektų išlaidas, leido sutaupyti laiko ir žmogiškųjų išteklių, o dažnu atveju užtikrino ir efektyvesnį projektams skiriamų lėšų panaudojimą. Fiksuotųjų dydžių taikymas įgaliotajai institucijai palengvino paraiškų vertinimą ir projektų administravimą, padėjo sutaupyti laiko ir žmogiškųjų išteklių. Nepaisant to, **fiksuotųjų įkainių peržiūra ir atnaujinimas** programos įgyvendinimo laikotarpiu **nebuvo pakankamas** atsižvelgiant į rinkos situacijos pokyčius. Be to, įgaliotosios institucijos ir projektų vykdytojų atstovai mato **poreikį ateityje išplėsti fiksuotųjų įkainių bazę**. Naujoviškos administravimo procedūros neišsprendė visų projektų vykdytojų patiriamų iššūkių, kadangi juos lemia ne tik administravimo sistema, bet ir kai kuriais atvejais riboti pačių projektų vykdytojų pajėgumai. Siekiant pastaruosius sustiprinti, įgaliotoji institucija vykdė **aktyvų ir individualizuotą projektų vykdytojų atstovų konsultavimą** įvairiuose projektų įgyvendinimo etapuose. Pastarasis prisidėjo ir prie efektyvios pažeidimų prevencijos.

PROGRAMOS ADMINISTRAVIMO EFEKTYVUMAS. Ryšio tarp bendro 2015–2024 m. kasmet įvertintų paraiškų bei administruotų projektų skaičiaus ir kasmet patirtų faktinių techninės pagalbos išlaidų analizė atskleidė, kad techninės pagalbos lėšų panaudojimas iš esmės atliepė kintantį programos administravimo krūvį, todėl programos administravimo **finansinių išteklių naudojimas** laikytinas **adekvačiu**. Analizuojamu laikotarpiu kintant įvertintų paraiškų ir administruotų projektų skaičiams, įgaliotosios institucijos etatų, dirbusių su PMIF, skaičius išliko toks pat. Vis dėlto, įvertintų paraiškų ir administruotų projektų skaičius atspindi tik dalį įgaliotajai institucijai tekusio programos administravimo krūvio. Esamų įgaliotosios institucijos etatų išlaikymas buvo svarbus turint omenyje riboto investicijų administravimo informacinės sistemos funkcionalumo sąlygotą papildomą administracinę naštą ir poreikį užtikrinti funkcijų tęstinumą keičiantis darbuotojams. Atsižvelgiant į tai, programos administravimo **žmogiškųjų išteklių naudojimas** laikytinas **adekvačiu**.

PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO EFEKTYVUMAS. Vertinant PMIF NP įgyvendinimo efektyvumą **programos lygmeniu**, nustatytas ir tarp atskirų KT palygintas ryšys tarp pasiektų programos rodiklių reikšmių ir jų pasiekimui panaudotų finansinių išteklių. Visų programos KT atveju stebimas aukštas investicijų momentinis poveikis stebėsenos rodiklių dinamikai, tad PMIF NP intervencijoms skirtų **finansinių išteklių panaudojimas** programos lygmeniu laikytinas **efektyviu**. Vertinant PMIF NP įgyvendinimo efektyvumą **projektų lygmeniu**, nustatytos ir tarp projektų palygintos išlaidos rodiklio vienetui sukurti. Santykinai efektyviai buvo pasiekti 7 iš 8 programos stebėsenos rodiklių. Jų siekė projektai rodiklių vienetų sukūrimui patyrė panašias išlaidas, todėl jų **finansinių išteklių panaudojimas** laikytinas **efektyviu**. Tik iki dešimtadalio analizuotų projektų pasižymėjo **santykiniu neefektyvumu**.

Visgi, tai daugiausiai nulėmė **projektų specifika** – projektų lėšų mobilizavimas skubiam migracijos krizės sąlygotų iššūkių sprendimui ar objektyviai brangesnių veiklų vykdymas.

VEIKSMINGUMAS

1 KT „BEPS“

MATERIALINIŲ PRIĖMIMO SĄLYGŲ GERINIMAS. 1,9 mln. Eur PMIF NP lėšų buvo investuota į šalies migrantų apgyvendinimo centrų infrastruktūros gerinimą bei plėtrą. Investicijomis į Užsieniečių registracijos centro (URC) prieglobsčio prašytojų (PP) bendrabučio remontą ir naujo bendrabučio pažeidžiamiems PP statybą buvo pagerintos ar sukurtos **105 PP apgyvendinimo vietos, pagerintos PP bazinės gyvenimo, laisvalaikio užimtumo ir pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sąlygos bei sudarytos galimybės geriau patenkinti pažeidžiamų PP specialius poreikius**. Investicijomis į Pabėgėlių priėmimo centro (PPC) ir Naujininkų pabėgėlių stovyklos (NPS) pastatų remontą ir patalpų įrengimą buvo **pagerinta 300 migrantų apgyvendinimo vietų**, kurios gali būti naudojamos apgyvendinti bet kokio statuso TŠP. **0,25 mln. Eur** PMIF NP lėšų buvo skirta laikino PP apgyvendinimo paslaugų įsigijimui, nors **tikslas rasti alternatyvą priėmimo ar integracijos centrams nebuvo pasiektas**. Iš viso PMIF NP lėšomis buvo pagerintos ar naujai sukurtos **604 (405 – tvarios) vietos** migrantų apgyvendinimui – beveik triskart daugiau, negu planuota programoje. Atsižvelgiant į aukštą šios srities intervencijų rezultatyvumą ir kokybinį indėlį į migrantų gyvenimo kokybės gerinimą, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

PASLAUGŲ PP PRIEINAMUMO UŽTIKRINIMAS. 1,88 mln. Eur PMIF NP lėšų buvo investuota į įvairių paslaugų PP teikimą, kuris padėjo **užtikrinti įstatymo garantuotas PP teises** prieglobsčio prašymų teikimo ir nagrinėjimo metu, **palengvinti su tuo susijusią valstybei tenkančią finansinę naštą bei pagerinti neinfrastruktūrinės PP priėmimo ir gyvenimo sąlygas**. Iš viso PMIF NP lėšomis įvairių paramą gavo **beveik 5,5 tūkst. PP** – pusšesto karto daugiau, negu planuota programoje. Paslaugų PP teikime užfiksuoti **iššūkiai dirbant su tam tikromis pažeidžiamų asmenų grupėmis**, tokiomis kaip asmenys su nediagnozuotais psichikos sutrikimais ir vaikai. 2021 m. migracijos krizės metu buvo išbandyti **inovatyvūs paslaugų PP teikimo modeliai**, tokie kaip savanorių įtraukimas į paslaugų teikimą ir paslaugų teikimas nuotoliniu būdu. Pastarieji išskirtini kaip **gerosios praktikos** sprendžiant paslaugų migrantams teikimui reikalingų žmogiškųjų išteklių trūkumo problemas. Atsižvelgiant į aukštą šios srities intervencijų rezultatyvumą ir kokybinį indėlį į neinfrastruktūrinių PP priėmimo ir gyvenimo sąlygų gerinimą, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

PRIEGLOBSČIO PROCEDŪRŲ TOBULINIMAS. 1,17 mln. Eur PMIF NP lėšų buvo investuota į prieglobsčio procedūrų taikymui reikalingos infrastruktūros plėtrą. PMIF NP lėšomis centralizuotos pirštų antspaudų paėmimo ir perdavimo sistemos EURODAC įrenginiais aprūpinus platų suinteresuotų institucijų ratą buvo **sudarytos galimybės sutaupyti institucijų laiko, žmogiškųjų ir kelionei į vietas, kuriose pateikiami prieglobsčio prašymai, skirtų finansinių išteklių**. Konfidencialumą užtikrinančios PP apklausų infrastruktūros URC sukūrimas **sudarė sąlygas surinkti daugiau kokybiškos informacijos, reikalingos prieglobsčio prašymų nagrinėjimui**. Įdiegti šiuolaikinėmis technologijomis grįsti sprendimai **sudarė sąlygas vykdyti PP apklausas nuotoliniu būdu ir gali padėti sutaupyti institucijų laiko, žmogiškųjų ir finansinių išteklių**. Atsižvelgiant į šios srities intervencijų kokybinį indėlį į prieglobsčio procedūrų kokybės gerinimą ir efektyvumo didinimą, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis. Dar **72,4 tūkst. Eur** programos lėšų buvo skirta prieigos prie naujausios informacijos apie PP kilmės šalis suteikimui Migracijos departamento prie Lietuvos

Respublikos (LR) vidaus reikalų ministerijos (MD) specialistams bei techninių sąlygų jos kaupimui ir analizei sudarymui. Šios investicijos padėjo sukaupti ir vienoje vietoje konsoliduoti įvairių šaltinių informaciją apie PP kilmės šalis, reikalingą **sklandžiam prieglobsčio prašymų nagrinėjimo ir sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo rengimo procesui bei statistinių prieglobsčio ataskaitų rengimui ir teikimui**. Atsižvelgiant į aukštą šios srities intervencijų rezultatyvumą ir kokybinį indėlį į prieglobsčio procedūrų efektyvumo didinimą, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

PRIEGLOBSČIO SRITIES SPECIALISTŲ KOMPETENCIJŲ STIPRINIMAS. 0,2 mln. Eur PMIF NP lėšų buvo investuota į prieglobsčio srities specialistų kompetencijų stiprinimą. Programos lėšos skirtos MD darbuotojų komandiruotėms į tęstinius ES lygmens mokymus valstybių narių prieglobsčio sistemoje dirbantiems specialistams. Tai **prisidėjo prie šalies prieglobsčio sistemos specialistų žinių ir kompetencijų atitikties** besikeičiantiems BEPS **reikalavimams užtikrinimo**. PMIF NP investicijos taip pat teko akredituotų mokymų prieglobsčio srityje dirbantiems socialiniams darbuotojams iš viešojo ir nevyriausybinio sektorių organizavimui. Tai prisidėjo prie **formalaus šių specialistų kvalifikacijos kėlimo**. Iš viso PMIF NP lėšomis buvo apmokyta **virš 500 prieglobsčio srities specialistų** – beveik triskart daugiau, negu planuota programoje. Atsižvelgiant į aukštą šios srities intervencijų rezultatyvumą ir kokybinį indėlį į prieglobsčio procedūrų kokybės gerinimą, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

SĄLYGŲ ĮRODYMAIS GRĮSTAM PRIEGLOBSČIO SISTEMOS TOBULINIMUI SUDARYMAS. 139,5 tūkst. Eur PMIF NP lėšų buvo skirta PP priėmimo sąlygų ir prieglobsčio procedūrų stebėsenai bei prieglobsčio sistemos vertinimui. Šios investicijos prisidėjo prie šios srities **stebėsenos ir vertinimo procesų tęstinumo užtikrinimo** bei **sukūrė reikalingus įrodymus priėmimo sąlygų ir prieglobsčio procedūrų tobulinimui**. Atsižvelgiant į tiesioginį vertinimo rezultatų panaudojimą vykdant šalies prieglobsčio sistemos pertvarką, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

2 KT „INTEGRACIJA IR TEISĖTA MIGRACIJA“

TŠP INTEGRACIJOS POLITIKOS TOBULINIMAS. 0,02 mln. Eur PMIF NP lėšų buvo skirta prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikinio dokumento parengimui. Nors jis netapo pilnaverte nacionaline strategija, pasitarnavo kaip **pagrindas įrodymais grįstos TŠP integracijos politikos formavimui** 2014–2020 m. (rengiant Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2021 m. veiksmų planą) ir 2021–2027 m. (rengiant pažangos priemonę „Plėtoti užsieniečių integracijos sistemą“) programavimo laikotarpiams. Atsižvelgiant į tai, analizuojamos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

PASLAUGŲ TŠP PRIEINAMUMO UŽTIKRINIMAS. 5,76 mln. Eur PMIF NP lėšų skirta įvairių paramos integracijai paslaugų TŠP teikimui tiek pirminiame, tiek tolesniame integracijos etape. Tarp pirminės integracijos etape TŠP teiktų paslaugų kaip **geroji praktika** išskirtina **asmeninio asistento (mentorius) paslauga**, kurios poreikis ateityje gali augti dėl didėjančio migrantų skaičiaus šalyje. PMIF NP lėšomis finansuoti nevyriausybinių organizacijų (NVO) integracijos centrai, kuriuose teiktos migrantų integracijai į darbo rinką ir visuomenę būtinos paslaugos, **užpildė paslaugų TŠP teikimo antrinės integracijos etape nišą**. Programos lėšomis finansuoti specifiniai projektai sudarė sąlygas užsieniečių užimtumo didinimui ir lietuvių kalbos mokymo paslaugų kokybės gerinimui. Iš viso PMIF NP lėšomis įvairaus pobūdžio integracinės paslaugos suteiktos **11,7 tūkst. TŠP** – triskart daugiau, negu planuota programoje. Atsižvelgiant į aukštą šios srities intervencijų rezultatyvumą ir svarbą užtikrinant paslaugų TŠP prieinamumą, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

TŠP MATOMUMO VISUOMENĖJE IR ĮTRAUKTIES Į BENDRUOMENES DIDINIMAS.

1 mln. Eur PMIF NP lėšų skirta TŠP matomumo visuomenėje didinimui ir TŠP įtraukties į bendruomenę didinimui. Programos investicijomis viešintos migrantų patirtys žiniasklaidoje, **formuojant pozityvią viešąją nuomonę ir skatinant dialogą**. Per įvairių savanorystės veiklų, tarpkultūriniam pažinimui skirtų diskusijų ir renginių organizavimą **skatinti vietos bendruomenių ir migrantų tarpusavio ryšiai**. Vis dėlto, PMIF NP projektų veiklos buvo pernelyg fragmentuotos, kad sukurtų efektyvų užsieniečių integracijos į bendruomenes mechanizmą, todėl analizuotų intervencijų veiksmingumas laikytinas ribotu.

TŠP INTEGRACIJOS INFORMACINIŲ IŠTEKLIŲ TOBULINIMAS. 0,14 mln. Eur PMIF

NP lėšų skirta finansuoti migracijos ir integracijos informacinę platformą MIPAS, kurioje keliomis kalbomis buvo skelbiama plataus spektro informacija migracijos klausimais. Vis dėlto, **projekto idėjos išpildymas ne visai atitiko pradinis lūkesčius** – MIPAS daugiausiai teikta biurokratinio ir akademinio pobūdžio informacija, naudinga įvairioms institucijoms ir organizacijoms. Dėl to pasibaigus projektiniam finansavimui nei svetainės atnaujinimo tęstinumas, nei jos funkcionalumas nebuvo užtikrintas, tad analizuotų intervencijų veiksmingumas laikytinas ribotu.

SPECIALISTŲ KOMPETENCIJŲ TŠP INTEGRACIJOS SRITYJE STIPRINIMAS. 0,46

mln. Eur PMIF NP lėšų buvo investuota į specialistų kompetencijų stiprinimą. Tarpkultūrinių kompetencijų stiprinimo ir kitų aktualių sričių mokymai suteikė galimybę viešojo sektoriaus darbuotojams **pažinti kultūrinius TŠP ypatumus, suteikė praktinių įgūdžių** sprendžiant konkrečias situacijas, **skatino toleranciją** užsieniečių atžvilgiu. Kaip **geroji praktika** išskirtinas **savivaldybėse dirbančių specialistų kompetencijų stiprinimas** per mokymus ir užsienio ekspertų vizitus, kuri sekė TŠP integracijos planų rengimas vietos lygmeniu. Šios intervencijos įgalino savivaldybių administracijas labiau įsitraukti į paslaugų TŠP teikimą, tad laikytinos veiksmingomis.

3 KT „GRAŽINIMAS“**GRAŽINIMO PROCEDŪRAS PAPILDANČIŲ PRIEMONIŲ RĖMIMAS. 1,44 mln. Eur**

PMIF NP lėšų buvo skirta finansuoti gražinimo procedūras papildančias priemones. Investicijomis į sulaikytų TŠP apgyvendinimo infrastruktūros URC atnaujinimą prisidėta prie **gražinamų TŠP apgyvendinimo sąlygų gerinimo**, užtikrinant vienodą sulaikytų asmenų gyvenimo standartą ir jų apgyvendinimo sąlygų atitiktį teisės aktų reikalavimams. Paslaugų URC sulaikytiems TŠP teikimu prisidėta prie **paslaugų gražinamiems TŠP teikimo tęstinumo užtikrinimo**, užtikrinant ne tik bazinių, bet ir sulaikytų TŠP gyvenimo kokybės gerinimui įtakos turinčių paslaugų teikimą. Nors išsiuntimo operacijų stebėseną apėmė tik kiek daugiau nei dešimtadalį visų TŠP išsiuntimo PMIF NP lėšomis atvejų, jos finansavimas visu programos įgyvendinimo laikotarpiu **padėjo užtikrinti išsiuntimo operacijų stebėsenos tęstinumą ir sukūrė reikalingus įrodymus išsiuntimo procedūrų tobulinimui**. PMIF NP paremtos gražinimo procedūras papildančios priemonės laikytinos veiksmingomis.

GRAŽINIMO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMAS. 1,67 mln. Eur PMIF NP lėšų buvo skirta

finansuoti TŠP gražinimo priemones. Programos lėšomis **savanoriškai grįžo** apie **pusantrą karto daugiau** TŠP, negu planuota programoje. Tai nulėmė tiek sėkmingos projektų veiklos, tiek išaugusios imigracijos į Lietuvą apimtys. Kita vertus, **reintegracijos pagalba** pasinaudojo **pusketvirto karto mažiau** savanoriškai grįžtančių TŠP, negu planuota programoje. **Nedidelė reintegracijos pagalbos paslaugų paklausa** susijusi su žema grįžtančių TŠP motyvacija dalyvauti rengiant reintegracijos planą, jautria jų psichikos sveikatos būseną ir skuba išvykti iš šalies per sprendimą dėl gražinimo į užsienio valstybę numatytą laikotarpį. **Reintegracijos**

pagalbos paslaugų teikime identifiukuoti tokie iššūkiai kaip **nepilnamečių eliminavimas iš reintegracijos tikslinės grupės** bei **savanoriško grįžimo pagalbos ir reintegracijos paslaugų fragmentacija** projektuose. Reintegracijos pagalbos priemonės trumpuoju laikotarpiu laikomos veiksmingomis, tačiau ilguoju laikotarpiu jų veiksmingumo nustatyti nėra galimybės dėl nevykdomos ilgalaikės reintegracijos stebėsenos. Didesnė pažanga savanoriško grįžimo srityje bei COVID-19 pandemijos įtaka lėmė **perpus mažesnę išsiųstų TŠP skaičių**, negu planuota programoje. Nors iš visų PMIF NP lėšomis grąžintų TŠP absoliučią daugumą vis dar sudarė išsiųsti asmenys, pakankamai reikšminga savanoriškai grįžusių TŠP dalis atspindi **teigiamą pokytį savanoriško grąžinimo sistemos plėtroje**. Kadangi grąžinimo srityje prioritetas teikiamas savanoriškam grįžimui, šios srities intervencijos laikytinos veiksmingomis.

GRĄŽINIMO SRITIES SPECIALISTŲ KOMPETENCIJŲ STIPRINIMAS. 25,7 tūkst. Eur PMIF NP lėšų buvo skirta finansuoti grąžinimo srityje dirbančių institucijų specialistų dalyvavimą bendradarbiavimo vizituose ir kitas ES valstybes nares ir mokymuose. Iš viso PMIF NP lėšomis buvo apmokyta **120 specialistų** – penktadaliu daugiau, negu planuota programoje. Investicijomis remtos veiklos padėjo **perimti gerąją užsienio praktiką administruojant sulaikytų TŠP centrus ir vykdant TŠP grąžinimą bei įgyti darbui su grąžinamais TŠP reikalingų žinių**, kurios itin pravertė besikeičiančiame migracijos kontekste augant įvairiomis charakteristikomis pasižyminčių migrantų skaičiams. Atsižvelgiant į aukštą šios srities intervencijų rezultatyvumą ir kokybinį indėlį į grąžinimo srities specialistų kompetencijų stiprinimą, analizuotos intervencijos laikytinos veiksmingomis.

4 KT „SOLIDARUMAS“

TŠP PERKĖLIMAS IŠ TREČIŲJŲ ŠALIŲ. 1,24 mln. Eur PMIF lėšų buvo skirta TŠP perkėlimui į Lietuvą iš Turkijos ir įvairios pagalbos perkeltiems asmenims teikimui, siekiant palengvinti jų integraciją Lietuvoje. Pagal perkėlimo į ES programą į Lietuvą **iš trečiųjų šalių** iš viso buvo **perkelti** ir EK deklaruoti **124 TŠP** – virš pusantrų karto daugiau, negu planuota programoje. Atsižvelgiant į aukštą šios srities intervencijų rezultatyvumą, šios intervencijos laikytinos veiksmingomis – Lietuva **svariai prisidėjo prie sklandaus perkėlimo į ES programos įgyvendinimo**. Didžioji dalis šios srities lėšų teko projektams, skirtiems perkeltų asmenų integracijai Lietuvoje, tačiau jų veiksmingumo įvertinti negalima dėl nevykdomos TŠP, kuriems nebeteikiama parama integracijai, skaičiaus šalyje stebėsenos.

TŠP PERKĖLIMAS IŠ ES VALSTYBIŲ NARIŲ. 2,45 mln. Eur PMIF lėšų buvo skirta TŠP perkėlimui į Lietuvą iš Graikijos, Italijos ir Maltos bei įvairios pagalbos integracijai perkeltiems asmenims teikimui. Pagal perkėlimo ES programą į Lietuvą **iš kitų valstybių narių** iš viso buvo **perkelta** ir EK deklaruota **408 TŠP** – daugiau kaip pusė programoje planuoto TŠP skaičiaus. Mažesnę, negu planuota, perkeltų asmenų skaičių nulėmė objektyvūs veiksniai – **ilgas perkėlimo procedūrinių mechanizmų derinimas** ir pačių **perkeliamų asmenų nenoras vykti į Lietuvą**. Be to, lyginant visos ES mastu, Lietuvos pasiekimai iš esmės atitiktų bendrą ES pasiekimų lygį. Atsižvelgiant į tai, šios intervencijos laikytinos veiksmingomis – Lietuva **svariai prisidėjo prie sklandaus perkėlimo ES programos įgyvendinimo**. Didžioji dalis šios srities lėšų teko projektui, skirtam perkeltų asmenų integracijai Lietuvoje. Jo lėšomis buvo išbandyta ir integracijos ekspertų rekomenduojama pažangi praktika, apėmusi migrantų apgyvendinimą bendruomenėje nuo pirmos jų atvykimo į šalį dienos. Vis dėlto, su TŠP integracija susijusių intervencijų veiksmingumo įvertinti negalima dėl duomenų apie TŠP, kuriems nebeteikiama parama integracijai, skaičių šalyje trūkumo.

TVARUMAS

Apie trečdaliu PMIF NP projektų lėšomis buvo sukurti tvarūs produktai: apie dešimtadalyje projektų – **infrastruktūriniai produktai**, apie trečdalyje – **neinfrastruktūriniai produktai**. Santykinai didžiausiu tvarumo potencialu pasižymėjo infrastruktūriniai produktai – pastatyti ar suremontuoti statiniai, įsigyta įranga. Jų **tęstinį naudojimą** pasibaigus investicijoms padės užtikrinti ne tik formalūs **investicijų tęstinumo reikalavimai**, bet ir jų **naudotojų statusas** atitinkamos srities viešosios politikos įgyvendinime. Neinfrastruktūrinių produktų tęstinio naudojimo potencialas skiriasi. Mokymo programų tolesnį naudojimą jau užtikrino jų rengėjo **įsitvirtinimas** migracijos srities mokymų **rinkoje**, prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos strateginio dokumento – jo **naudotojo statusas** užsieniečių integracijos politikos formavime. Savivaldybių strateginių dokumentų tęstinį naudojimą padės užtikrinti pačių **dokumentų statusas**, informacijos pažymų – jų **naudotojo statusas** prieglobsčio politikos įgyvendinime. Lietuvių kalbos mokymo programos **tolesnio naudojimo galimybės priklausys nuo politinių sprendimų** lietuvių kalbos mokymo paslaugų užsieniečiams teikimo srityje, o analitinių dokumentų – nuo **politinės valios** panaudoti juose pateiktus įrodymus migracijos politikos tobulinimui. Dviejų trečdalių PMIF NP projektų lėšomis buvo teiktos įvairios **paslaugos** ar vykdomos įvairios **veiklos**, kurias įgyvendinus nebuvo sukurti tvarūs, tolesnio naudojimo potencialu pasižymintys produktai. Nepaisant to, jų vertė atsiskleidė per **specialistų įgytas ar atnaujintas žinias**, kaip pagrindą migracijos sistemos tobulinimui, bei **sukauptą paslaugų TŠP teikimo patirtį**, kaip pagrindą ateities intervencijų planavimui.

ES PRIDĖTINĖ VERTĖ

Didžioji dalis PMIF NP intervencijų **rezultatų nebūtų buvę sukurti be ES finansavimo**. Santykinai **didžiausia** PMIF lėšų pridėtinė vertė – **4 KT** ir **2 KT** intervencijų atvejais. TŠP perkėlimas į Lietuvą pagal 4 KT buvo įgyvendintas išskirtinai ES lėšomis. PMIF NP lėšomis pagal 2 KT iš esmės palaikyta visa TŠP integracijos sistema. **1 KT** ir **3 KT** intervencijų atveju ES pridėtinė vertė daugiausiai pasireiškė per prieglobsčio ir grąžinimo teisės įgyvendinimo palengvinimą, migrantų gyvenimo kokybės gerinimą, institucijų administracinės naštos mažinimą ir savanoriško grįžimo sistemos plėtrą. PMIF NP intervencijų ES pridėtinė vertė vertintina kaip aukšta.

PAGRINDINĖS VERTINIMO REKOMENDACIJOS

Siekiant efektyvaus 2021–2027 m. PMIF lėšomis finansuojamų intervencijų planavimo ir įgyvendinimo, atsakingai ir įgaliotajai institucijoms **rekomenduojama**:

- užtikrinti **nuolatinę fiksuotųjų įkainių peržiūrą ir reguliarų atnaujinimą**, numatant reikalingą finansavimą tyrimų užsakymui;
- įvykus ženkliems kainų pokyčiams dėl nenumatytų išorinių veiksnių, svarstyti galimybes **atlikti fiksuotųjų įkainių atnaujinimo tyrimus anksčiau laiko** arba dalyje įgyvendinamų projektų **laikinais atsisakyti** fiksuotųjų įkainių taikymo, sudarant alternatyvas;
- svarstyti galimybes **išplėsti fiksuotųjų įkainių bazę**, atsižvelgiant į projektų vykdytojų siūlymus dėl jų pritaikymo kitoms išlaidų kategorijoms;
- nustatyti **formalius koordinavimo mechanizmus visų galimų panašių tikslų intervencijų finansavimo šaltinių** atžvilgiu, įtraukiant į PMIF Stebėsenos komitetą ir institucijų,

atsakingų už EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei EKPP investicijų įgyvendinimą, atstovus;

- inicijuoti **apsikeitimo patirtimi** įgyvendinant 2014–2020 m. PMIF lėšomis finansuotus projektus **sesijas** tarp atsakingos bei įgaliotosios institucijų ir projektų vykdytojų atstovų, kur būtų identifikuoti pagrindiniai paslaugų TŠP teikimo **iššūkiai, gerosios praktikos ir išmoktos pamokos** ateičiai;
- **finansuoti projektus**, skirtus:
 - prieglobsčio srityje dirbančių MD specialistų dalyvavimui **tęstiniuose ES lygmens mokymuose**;
 - prieglobsčio srityje viešajame ir nevyriausybiname sektoriuose dirbančių specialistų kompetencijų stiprinimui pagal **akredituotas mokymų programas**;
 - prieglobsčio srityje dirbančių specialistų **pasirengimui** dirbti susidarius **nepaprastajai padėčiai**;
 - **savivaldybių** institucijų ir įstaigų **specialistų kompetencijų**, aktualių paslaugų TŠP teikimui, **stiprinimui**;
 - miestų **vietos veiklos grupių (VVG)** atstovų **kompetencijų** TŠP integracijos srityje **stiprinimui**;
 - TŠP **individualizuotam lietuvių kalbos mokymui** ir kalbos mokymui **pagal profesinę kryptį**;
- planuojant **kvietimus** teikti paraiškas, įvertinti galimybes **nustatyti reikalavimus**:
 - paslaugų PP teikėjams: **turėti patirties ir (ar) kompetencijų** dirbant su pažeidžiamų asmenų tikslinėmis grupėmis;
 - paslaugų PP teikėjams: projektuose vykdyti veiklas, skirtas **išskirtinai vaikams**;
 - paslaugų TŠP teikėjams: **įtraukti NVO** į paslaugų TŠP teikimą;
 - TŠP lietuvių kalbos mokymo paslaugų teikėjams: **naudoti** 2014–2020 m. PMIF lėšomis sukurtą **lietuvių kalbos mokymo metodiką**;
 - savanoriško grįžimo ir reintegracijos pagalbos paslaugų teikėjams: tame pačiame projekte **kompleksiškai įgyvendinti savanoriško grįžimo ir reintegracijos pagalbos veiklas**;
- planuojant kvietimus teikti paraiškas projektams, skirtiems savanoriško grįžimo ir reintegracijos pagalbos paslaugų teikimui TŠP, įtraukti **vaikus į reintegracijos paslaugų** (įskaitant reintegracijos išmokų) gavėjų grupę;
- didinti bendradarbiavimą su institucija, atsakinga už ESF+ investicijas, skatinant **TŠP lietuvių kalbos mokymui ir TŠP užimtumo skatinimui** skirtas intervencijas pagal galimybes finansuoti **ESF+** lėšomis.